

O UJEDINJENJU KRITERIJUMA ZA IZBOR NASTAVNIKA NA TEHNIČKIM FAKULTETIMA UNIVERZITETA U BEOGRADU

Rajko Šašić, Stanko Ostojić

Tehnološko-metalurški fakultet, Beograd, Republika Srbija

stankos@afrodita.rcub.bg.ac.rs

1. UVOD

Ne treba trošiti previše reči i isticati značaj visokog školstva i Univerziteta za skladan i brz razvoj celokupne društvene zajednice. Dovoljno je samo reći da je cilj visoko razvijenih država da se u njihovom društvu dostigne broj od 30%-40% visoko obrazovanih građana u odnosu na ukupan broj stanovnika. Bez obzira na činjenicu što je taj procenat u našem društvu višestruko manji, jasno je da i mi moramo slediti taj cilj ukoliko želimo da se približimo tehnološki visoko razvijenim društvima. Kako su neposredni nosioci tog razvoja zaposleni u visokoškolskim ustanovama, jasna je važnost njihove selekcije i kasnijeg usavršavanja. Da bi se u toj oblasti ostvarili red i harmonija, neophodni za uravnoteženi razvoj Univerziteta, kriterijumi za izbor nastavnika igraju presudnu ulogu.

2. PREGLED TRENUTNOG STANJA

Pre nekoliko godina na Beogradskom univerzitetu je došlo do formiranja određenog broja veća naučnih oblasti koja imaju nezaobilaznu ulogu pri izboru nastavnika u nastavnička zvanja. Broj tih veća je otprilike upola manji od broja ranijih stručnih veća Univerziteta. Kao posledica ovog ukupnjavanja javilo se dvostruko ukrštanje: a) nastavnici daleko većeg broja fakulteta nego ranije prolaze jedno veće naučne oblasti; b) nastavnici sa jednog fakulteta mogu ići na različita veća naučnih oblasti. Pre nego što stigne na odgovarajuće veće naučne oblasti, kandidat prvo mora proći izbornu veće fakulteta na kome je zaposlen (a u slučaju da taj fakultet nije matičan za oblast za koju se nastavnik bira, neophodna je i saglasnost onog fakulteta koji za tu oblast jeste matičan). Svako od tih izbornih veća ima svoje specifične kriterijume, koji se neretko razlikuju od fakulteta do fakulteta [1-10].

Bez obzira na činjenicu da su kriterijumi za izbor nastavnika raznovrsni i da se vrednuje širok spektar nastavnih i naučnih aktivnosti, dosadašnja praksa je pokazala da se kao najvažniji parametar javlja **broj i kvalitet objavljenih naučnih radova u časopisima sa SCI liste**. Zato će u ovom radu biti razmatran isključivo ovaj aspekt kriterijuma. Namera autora ni u kom slučaju nije bila da zauzima stav u vezi sa tim da li su neki kriterijumi previše oštri, a neki opet previše blagi. Namera je bila, isključivo, da se ukaže na njihovu različitost i osvetle posledice koje ta različitost može imati.

Pođimo redom:

Na sednici održanoj 20. februara 2008. godine Senat Univerziteta utvrdio je *Kriterijume za sticanje zvanja nastavnika na Univerzitetu u Beogradu* [11]. Pored opštih odredbi, ovaj akt sadrži bliže kriterijume za određene grupacije nauka. Za Grupaciju tehničko-tehnoloških nauka minimalni kriterijumi, od navedenog interesa, iznose (izvodi iz člana 4.):

- 1) **Za docenta** – najmanje **jedan rad** objavljen u naučnom časopisu sa SCI liste, odnosno SSCI ili AHCI liste;
- 2) **Za vanrednog profesora** – najmanje **dva rada** objavljena u naučnom časopisu sa SCI, odnosno SSCI ili AHCI liste, nakon izbora u zvanje docenta;
- 3) **Za redovnog profesora** – najmanje **dva rada** objavljena u naučnom časopisu sa SCI, odnosno SSCI ili AHCI liste, nakon izbora u zvanje vanrednog profesora.

Tabela 1 – Uporedni pregled minimalnih kriterijuma (samo broj i kvalitet radova sa SCI liste) izbornih veća fakulteta koji čine Grupaciju tehničkih fakulteta Beogradskog univerziteta.

		Docent	Vanredni profesor	Redovni profesor
Mašinski fakultet		1 rad	2 rada	2 rada
Građevinski fakultet		1 rad	2 rada	2 rada
Rudarsko-geološki fakultet		Ne pominju se radovi sa SCI liste	Ne pominju se radovi sa SCI liste	Ne pominju se radovi sa SCI liste
Fakultet organizacionih nauka		Ne pominju se radovi sa SCI liste	Ne pominju se radovi sa SCI liste	Ne pominju se radovi sa SCI liste
Saobraćajni fakultet		1 rad	2 rada	2 rada
Arhitektonski fakultet		Vrlo specifični kriterijumi	Vrlo specifični kriterijumi	Vrlo specifični kriterijumi
Šumarski fakultet		1 rad	2 rada	2 rada
Poljoprivredni fakultet		1 rad	2 rada	2 rada
Tehnološko-metalurški fakultet		5 radova iz kategorije M21, M22, M23 i M24 M21+M22 ≥ 5	10 radova iz kategorije M21, M22, M23 i M24 od kojih 3 iz kategorije M21 i M22	15 radova iz kategorije M21, M22, M23 i M24 od kojih 5 iz kategorije M21 i M22
Tehnički fakultet Bor	-Ekstraktivna metalurgija i metalurško inženjerstvo -Prerađivačka metalurgija i metalni materijali -Hemija, Hemijska tehnologija i hemijsko inženjerstvo	Kriterijumi kao na Tehnološko-metalurškom fakultetu	Kriterijumi kao na Tehnološko-metalurškom fakultetu	Kriterijumi kao na Tehnološko-metalurškom fakultetu
	Rudarstvo i geologija; Mineralne i reciklažne tehnologije; Industrijski menadžment	1 rad	2 rada	2 rada
Elektrotehnički fakultet		1 poen	2 poena	3 poena

Važno je napomenuti da gotovo isti uslovi važe i za naučne oblasti koje mogu imati dodira sa grupacijom tehničko-tehnoloških nauka [11], kao i da su ustanovljeni kriterijumi potpuno usaglašeni sa *Preporukama o bližim uslovima za izbor u zvanja nastavnika* Nacionalnog saveta za visoko obrazovanje [12].

U tabeli 1. dat je uporedni pregled minimalnih kriterijuma za sticanje zvanja nastavnika (od interesa za ovaj rad) izbornih veća fakulteta koji čine Grupaciju tehničkih fakulteta Beogradskog univerziteta [1-10]. Analizom podataka iz tabele 1, može se videti da se kod oko polovine fakulteta ti kriterijumi poklapaju sa kriterijumima utvrđenim od strane Senata Beogradskog univerziteta, dok se kod nekolicine fakulteta u dokumentima ne pominju radovi u časopisima sa SCI liste (odsustvo takvih kriterijuma kod njih se može jednostavno utvrditi uvidom u referate koji su prošli odgovarajuća izborna veća). Praksa pokazuje da su to, po pravilu, oni fakulteti na kojima podsticanje na objavljivanje u takvim časopisima nije bilo prisutno, pa su i rezultati (bili) skromniji. Za izbor u zvanje nastavnika na Arhitektonskom - "tehničkom fakultetu među umetničkim i umetničkom među tehničkim" – gde se dodiruju polje tehnike i polje umetnosti, sasvim opravdano, prema mišljenju autora, u skladu sa osobenostima oblasti za koju fakultet obavlja nastavu, Senat je utvrdio da za izbor u zvanje nastavnika u polju umetnosti, odnosno užoj umetničkoj oblasti, radove sa SCI liste mogu zameniti: izvedeni objekat međunarodnog značaja, objavljen ili prikazan; nagrada na međunarodnom konkursu; učešće na međunarodnoj izložbi (sa međunarodnom selekcijom i katalogom štampanim na jednom od svetskih jezika); učešće u žiriju međunarodnog konkursa i nagrada za delo u međunarodnoj ili nacionalnoj selekciji [11]. Na nekim fakultetima (Elektrotehnički, Tehnološko-metalurški i Tehnički fakultet u Boru) su kriterijumi takvi da se zahteva odgovarajuća specifikacija radova: a) na Tehnološko-metalurškom fakultetu i delom na Tehničkom fakultetu u Boru se navodi i minimalan broj radova iz kategorija M_{21} i M_{22} , pri čemu se na Tehničkom fakultetu u Boru kriterijumi za sticanje zvanja nastavnika razlikuju u zavisnosti od uže naučne oblasti za koju se kandidat bira, tako da su kriterijumi za uže naučne oblasti: ekstraktivna metalurgija i metalurško inženjerstvo; prerađivačka metalurgija i metalni materijali; hemija, hemijska tehnologija i hemijsko inženjerstvo isti kao na Tehnološko-metalurškom fakultetu, dok su za naučne oblasti: rudarstvo i geologija, mineralne i reciklažne tehnologije i industrijski menadžment kriterijumi jednaki onima koje je utvrdio Senat univerziteta [8,9,11]; b) na Elektrotehničkom fakultetu se broj bodova "normira" brojem autora na sledeći način: ako su na radu dva autora, svakom od njih taj rad vredi po jedan poen; ako je na radu n autora ($n \geq 3$), svakom od njih taj rad vredi po $(2/n)$ poena; kriterijum je izražen minimalnim brojem poena. Praktično, to znači da se na Elektrotehničkom fakultetu može postati redovni profesor sa "samo" 6 odgovarajućih radova (sa po dva autora), ali može ostati bez tog zvanja i sa 15 radova (broj autora >5). Ovakvi kriterijumi doveli su do porasta broja publikacija zaposlenih. Moguće je, međutim, da je porast broja publikacija posledica i tesne veze koju nastavnici tih fakulteta ostvaruju sa nekim članovima grupacije prirodno-matematičkih nauka (Tehnološko-metalurški fakultet $\leftrightarrow$ Hemijski i Biološki fakultet, Elektrotehnički fakultet $\leftrightarrow$ Fizički i Matematički fakultet).

3. UMESTO ZAKLJUČKA

Iako je na većini tehničkih fakulteta Beogradskog univerziteta zapažen trend porasta broja publikacija, taj porast nije svugde i dovoljan. Otuda i potiče tolika raznolikost kriterijuma od fakulteta do fakulteta. Kao prvo, objavljivati se mora i takvo pitanje se uopšte ne postavlja. Bez publikacija nema ni "domaćih" projekata kod Ministarstva nauke, ni privlačnih inostranih projekata, ni ravnopravnog uključivanja u međunarodnu naučnu zajednicu. Sa druge strane, takav nesklad kriterijuma sigurno se ne može nazvati dobrim iz nekoliko razloga: a) iako kandidati mogu ispuniti i najteže uslove za sticanje zvanja, samo to ispunjavanje ih može dovesti u neravnopravan uzajamni položaj (jer iz tih stečenih zvanja slede i njihova zakonska prava); praksa Veća naučnih oblasti tehničkih nauka je u tom pogledu pokazala izvesne manjkavosti, koje su se pokušale prevazići tako što je to Veće biralo kandidate prema

kriterijumima izbornog veća fakulteta sa koga kandidati dolaze, što je samo po sebi generisalo dodatne probleme; b) takva praksa može biti prepreka daljem objedinjavanju unutar Univerziteta, stvaranju zajedničkih katedri i departmana i, u krajnjoj liniji, racionalizaciji procesa nastavnog i naučnog rada. Navedeni nesklad ne može se preko noći eliminisati; kriterijumi bi se morali podizati tamo gde su niski, a neko vreme stagnirati gde su viši.

Kad se svemu navedenom dodaju i zakonske odredbe, te kriterijumi koje je utvrdio Senat univerziteta, jasno je da dolazi vreme kad će morati da se razgovara i o ovoj temi i u tom smislu postigne napredak, što jedino garantuje skladan i ravnomeran razvoj, barem u okviru Grupacije tehničkih fakulteta.

4. LITERATURA

- [1] www.mas.bg.ac.rs/referati/arhiva09.html
- [2] www.mas.bg.ac.rs/referati/arhiva08.html
- [3] www.mas.bg.ac.rs/referati/arhiva07.html
- [4] *Pravilnik o uslovima za izbor nastavnika Rudarsko-geološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu*, Beograd, 07.02.2006.
- [5] www.fon.bg.ac.rs/vesti/
- [6] www.arh.bg.ac.yu/code/navigate.asp?Id=2350
- [7] www.sfb.bg.ac.yu (uvid javnosti)
- [8] *Pravilnik o načinu i postupku sticanja zvanja i zasnivanja radnog odnosa nastavnika, saradnika i istraživača*, Tehnološko-metalurški fakultet, Beograd, 26.06.2008.
- [9] *Kriterijumi za sticanje zvanja nastavnika i saradnika na Tehničkom fakultetu u Boru*, Bor, 16.10.2008.
- [10] www.bg.ac.rs/csrf/organi/vecanaucnih/za_tehnicke.php
- [11] *Kriterijum za sticanje zvanja nastavnika na Univerzitetu u Beogradu*, Glasnik Univerziteta u Beogradu, broj 140/2008.
- [12] *Preporuke o bližim uslovima za izbor u zvanja nastavnika*, Nacionalni savet za visoko obrazovanje, Beograd, 04.05.2007.